

SCHIMBĂRI ECONOMICE LA NIVEL MONDIAL CARE AFECTEAZĂ SOCIETATEA RURALĂ

Drd. ec. Dan Coriolan Simedru - Consiliul Județean Alba.

Rezumat:

„Rural development” concept is one of the most discussed issues in present days. Rural development’s objectives are: reducing the population exodus from the rural areas, sustaining the increasing of the working places’ number, improving the quality of life, protecting the environment, maintaining the agrarian sector, territorial administration. In this article I am presented these objectives of the rural development.

Conceptul de „dezvoltare rurală”, abordat încă din anii `80 în literatura de specialitate, a început să fie utilizat în documentele oficiale ale organismelor internaționale de profil după Declarația de la Cork (Irlanda), din 1996. El definește „disciplina, esențialmente socio-economică, al cărei obiectiv îl constituie menținerea societăților rurale printr-o diversificare ocupațională care să permită îmbunătățirea calității vieții și să evite exodul rural. Totodată, urmărește utilizarea resurselor naturale cu posibilități de a fi folosite în alte sectoare economice”

Obiectivele dezvoltării rurale, conform Declarației menționate, (intitulată „Un mediu rural viu”), sunt: frânarea exodului populației tinere din zonele rurale, susținerea locurilor de muncă (atât prin diversificare, cât și prin pregătirea de specialitate), îmbunătățirea calității vieții (educație, sănătate și infrastructură), protejarea mediului înconjurător, menținerea sectorului agrar (alimente + cultură + peisaj + mediu ambiant), organizarea teritoriului, adoptarea de politici flexibile care să se adapteze particularităților fiecărei zone.

Utilizarea acestui concept a determinat și necesitatea găsirii unor indicatori care să reflecte cât mai exact „dezvoltarea rurală”, în acest sens, OCDE și UE au constituit un grup interdisciplinar de specialiști care au sarcina să găsească formele și metodele adecvate de măsurare a dezvoltării rurale. Concluziile desprinse din studiile elaborate până în prezent converg către ideea că se impune o diversificare a indicatorilor de referință, atât în ceea ce privește reflectarea internă a fenomenului ruralității, cât și în privința relațiilor acestuia cu celelalte componente ale societății.

Politica de dezvoltare rurală trebuie să se bazeze pe două principii: păstrarea identității și a valorilor culturale ale comunității rurale; orientarea politicii rurale în sensul îmbunătățirii calității vieții (prioritare fiind dezvoltarea infrastructurii de toate felurile, formarea și calificarea profesională, susținerea prin măsuri economice a firmelor din mediul rural, mai ales a întreprinderilor mici și mijlocii, protecția mediului ambiant, politici speciale pentru tineri, femei și copii).

Și pe acest plan există diferențe majore între Europa și SUA. Se poate afirma chiar că „SUA nu au o politică rurală”. Acest lucru nu înseamnă că nu există și o Americă rurală. Conform statisticilor oficiale, circa un sfert din populația SUA are fie reședința principală, fie cea secundară în mediul rural. De asemenea, se află în derulare numeroase proiecte concrete de dezvoltare rurală. Lipsește însă cadrul politic general în care aceste acțiuni să se articuleze. Există, totuși, mai multe inițiative de coagulare a factorilor implicați în derularea unor programe destinate mediului rural, între acestea, cea mai influentă este State Rural Development Councils – SRDC (Consiliul de Stat pentru Dezvoltare Rurală), care funcționează din 1990, și care a reușit să grupeze instituțiile promotoare ale programelor sociale rurale, în 40 de state. Pe această bază s-a constituit Național Rural Development Partnership (Asociația Națională de Dezvoltare Rurală).

SRDC consideră că mediul rural nord-american se caracterizează prin următoarele aspecte semnificative:

- lumea rurală americană este mult mai mult decât agricultura. Din cei 25% dintre americani care au o rezidență în mediul rural , doar 6% locuiesc într-o fermă și pentru 2 % agricultura este prima activitate pe care o desfășoară;
- majoritatea problemelor rurale sunt încă tratate independent. Situația este într-o anumită măsură similară celei din Europa, cu deosebirea că mutațiile profunde în lumea nord-americană par a fi mai greu asimilabile, societatea nefiind pregătită în acest sens;
- soluțiile la problemele lumii rurale americane implică prea multe instituții (serviciile de sănătate publică ale statului, camerele de comerț locale, instituțiile de supraveghere a mediului ambiant etc.);
- diferențele regionale continuă să fie relativ mari, existând chiar tendința de a se accentua (spre exemplu, între câmpiile destinate culturilor agricole și teritoriile atractive montane, de coastă sau împădurite , unde se manifestă o puternică presiune imobiliară).

Oricum , este probabilă și o schimbare de optică asupra politicii rurale în SUA , în sensul apropierii de modelele europene, chiar dacă acesta nu va însemna , în mod cert, renunțarea la influența determinată a pieței asupra oricărui aspect semnificativ privind agricultura.

O încercare mai concretă de a ”americaniza” modelul european de dezvoltare rurală se înregistrează în zona Quebec (Canada), în 1991, a fost creată o organizație, „Solidarite rurale du Quebec”, cu scopul de-a garanta ca statul să urmeze o politică rurală menită să revitalizeze localitățile mici și să evite declinul zonelor agricole. Organizația include peste 20 de instituții naționale canadiene și militează pentru politica rurală de inspirație europeană. Deocamdată, a reușit ca, în 2000, guvernul Canadei să adopte prima sa politică de dezvoltare rurală. Este însă clar că în Canada nu poate fi gândită o politică rurală din punctul de vedere al identității, modului de viață sau raporturilor cu trecutul într-o manieră europeană. Chiar și ocupațiile sunt, de multe ori diferite. De exemplu, în Quebec există, inclusiv în mediul rural, trei tipuri de civilizație-amerindiană, europeană și americană-situație inexistentă în Europa; peste 200 de localități, relativ concentrate, trăiesc doar din prelucrarea lemnului ș.a.

Cu toate acestea, în doar câțiva ani de când a început să fie promovată o altă viziune asupra politicii rurale , s-a reușit sensibilizarea opiniei publice canadiene cu privire la dezvoltarea rurală. În prezent, lumea rurală canadiană nu mai poate fi caracterizată doar prin referiri la agricultură. Inclusiv în documentele oficiale, politica rurală vizează și aspecte de natură socială, demografică, culturală etc.

S-ar putea spune că, deși Europa pare perdantă în negocierile din cadrul OMC, ea a reușit să ridice probleme care nu mai pot fi ignorate nici chiar de cei mai mari producători mondiali neeuropeni (SUA , Canada , Japonia , Australia etc.).

Un caz special este cel al Japoniei. În Japonia, circa 6% din populație trăiește din agricultură, dar aproape jumătate din aceasta are peste 65 de ani. Problema s-a acutizat într-atât încât în 1999 a fost nevoie de adoptarea unei legi speciale în acest sens. Este vorba de „Legea Fundamentală asupra alimentației, agriculturii și zonelor rurale”. Este o tentativă de a stopa declinul demografic și îmbătrânirea populației din mediul rural. Legea introduce numeroase concepte noi , referindu-se pentru prima dată la rolul multifuncțional al agriculturii ,precum și la necesitatea unei politici de dezvoltare rurală, complementară politicilor agricole. Ea a fost adoptată pornindu-se de la premisa că piața nu este criteriu absolut de evaluare a agriculturii. Trebuie luate în considerare , de asemenea , protecția resurselor naturale, susținerea unor necesități culturale, precum și o mai strânsă legătură între agricultori și consumatori.

În Japonia funcționează numeroase cooperative implicate în activități de educație asupra consumului și asigurare a securității alimentare. Prin legea menționată, aceste organizații au căpătat un sprijin sporit, inclusiv din partea instituțiilor publice.

Alimentul care interesează, aproape în exclusivitate pe japonezi, din punctul de vedere al unei politici rurale coerente, este orezul. Exploatațiile continuă să fie pe suprafețe mici, însă au o eficiență relativ ridicată, în aceste condiții, politica rurală japoneză pleacă de la necesitatea reducerii autosuficienței alimentare care a scăzut de la 79% în 1979, la 41% în 1998, din punct de vedere al caloriilor). Deciziile autorităților nipone pe această linie sunt determinate și de obligațiile pe care Japonia și le-a asumat în cadrul OMC, care vor conduce inevitabil și la diminuarea barierelor vamale la importul de produse alimentare, inclusiv la orez.

O altă regiune importantă în ceea ce privește producția agricolă mondială este America de Sud. Ea a deținut, în anii '90, circa 36% din exporturile mondiale, cu 3% mai mult decât în deceniul precedent. Cum acest lucru s-a întâmplat într-o perioadă de înăsprire a concurenței pe piețele externe, rezultă că sectorul agroalimentar în statele latino-americane a evoluat pe o dinamică ascendentă, lucru de altfel sesizabil și dacă se ia în considerare volumul investițiilor, nu numai în agricultură, ci și în domeniile conexe (mai ales în industria producătoare de mașini agricole, în cea alimentară și în domeniul producției de îngrășăminte chimice).

Cu toate acestea, mediul rural sud-american suferă, în general, de lipsa unor instituții publice și private care să poată susține o reformă radicală în agricultură. Sigur că există și excepții, dar caracteristica dominantă o constituie amplitudinea diferențelor între regiuni, precum și între state. Din 27 de state luate în considerare, doar în zece populația locuiește în majoritate în mediul rural, iar agricultura participă cu procente relativ reduse la constituirea PIB.

Practic, în America de Sud nu există doar o agricultură, ci mai degrabă mai multe, diferențiate prin structura producției, gradul de tehnologizare a operațiilor, nivelul de pregătire a lucrătorilor. Continentul latino-american rămâne unul al contrastelor, inclusiv în ceea ce privește mediul rural.

Sfidările pentru perioada următoare în America de Sud sunt implementarea unui proces participativ care să permită redefinirea strategiei de urmat, nu numai vizând agricultura propriu-zisă, ci și mediul rural în general. În tot acest proces nu poate fi ignorat, însă, faptul că piețele internaționale de produse agricole sunt puternic influențate de numărul mic de firme transnaționale care controlează rețelele agro-alimentare și care urmează politicile statelor puternic dezvoltate. Drept urmare, America de Sud nu poate urma altă politică rurală decât o variantă adaptată, nspitată de opțiunile statelor dezvoltate (fie în varianta nord-americană-cea mai probabilă, și ca urmare a unei cooperări deja existente în producția de fructe, cultura unor plante tehnice specifice etc., fie în varianta europeană).

În varianta preconizată de europeni, dezvoltarea rurală are următoarele caracteristici;

1. Este un tip de evoluție integrată și cu caracter vertical. Ea implică politici adoptate în funcție de necesități particulare, dar beneficiind de un tratament globalizant.

2. Este o dezvoltare sustenabilă. Ea trebuie să găsească un punct de echilibru între echitate și eficiență, plecând de la obiectivul diminuării dezechilibrelor teritoriale.

3. Este un tip de dezvoltare endogenă, întrucât potențează propriile resurse fizice și umane.

4. Este un tip de dezvoltare participativă. Ea stimulează populația să-și asume rolul de protagonist principal al evoluției mediului rural.

Scopul final urmărit nu poate fi altul decât dinamizarea socială și culturală a comunităților rurale.

Aceasta nu înseamnă că nu există și divergențe la nivelul factorilor de decizie europeni. Astfel, cancelarul Germaniei, partizan al federalismului parlamentar, este adeptul „subsidiarității”, respectiv al transferului de competențe dinspre UE spre state și regiuni, mai ales, în ceea ce privește PAC. În schimb, premierul francez nu agreează ceea ce el numește „re-naționalizarea PAC”, preferând varianta federației de state-națiuni și, implicit, aceeași manieră de abordare a problemelor

rurale. Sunt evidente două viziuni asupra susținerii mediului rural :una preconizând o politică unitară pentru toate zonele rurale ale unui stat (cazul Franței și Marii Britanii), alta considerând mai eficientă varianta integrării politicilor rurale în cadrul mai amplu al politicilor regionale (cazul Germaniei sau al Austriei). Diferența de fond între cele două viziuni derivă din faptul că, în timp ce în primul caz este vorba de o atitudine nediscriminatorie a statului față de zonele rurale, în cel de-al doilea caz este vorba de politici de dezvoltare integrată și nu neapărat de susținere socială.

Soluția de compromis, din punctul de vedere al Comisiei Europene , este descentralizarea gestionării subsidiilor agricole, pe fondul adâncirii PAC, UE este presată în acest sens și de negocierile din cadrul OMC, de unde și necesitatea unei politici comerciale clare, mai ales în perspectiva reducerii barierelor de acces al produselor alimentare pe piața europeană.

BIBLIOGRAFIE:

1. Bozga, V., Puia, I., Vasile, R., Istoria economiei naționale, București, Editura ASE, 1996.
2. Murgescu, C., Reforma agrară din 1945, București, Editura Politică, 1956.
3. Popescu, G., Probleme de politică agrară, București, Editura ASE, 2001.
4. Pascariu, G. C., Uniunea Europeană, politici și piețe agricole, București, Editura Economică, 1999.
5. Popescu, G., Politici agricole. Acorduri europene, Editura Economică, București, 1999.
6. Zahiu, L, Managementul agricol, București, Editura Economică, 1999.